

Diarienum: MYH 2024/6701

Handläggare: jurist Ingar Werkström

E-post: ingar.werkstrom@myh.se

Regeringskansliet
Landsbygd- och infrastrukturdepartementet
103 33 Stockholm

Kopia till: Utbildningsdepartementet

Myndigheten för yrkeshögskolans remissvar över Transportstyrelsens framställan om ändring i fartygs- säkerhetsförordningen (2003:438) samt förordningen (2011:1533) om behörigheter för sjöpersonal (LI2024/01086)

Sammanfattning

Myndigheten för yrkeshögskolan anser att det är värdefullt med höjda krav för sjöpersonals behörighet samt en ökad tydlighet och rättssäkerhet i regleringen.

När det gäller föreslagna ändringar i behörighetsförordningen lämnar Myndigheten för yrkeshögskolan sammanfattningsvis följande synpunkter och information.

Myndigheten noterar att förslaget om krav på högskoleutbildning för fartygsbefäl klass VII och maskinbefäl klass VII innebär att utbildning inom yrkeshögskolan inte längre blir möjligt för dessa yrkesroller. Myndigheten informerar om att stöd för utbildning till fartygsbefäl klass VII inom yrkeshögskolan meddelades senast 2024 och omfattar utbildningar till och med 2028. Förslaget har därför betydelse för anställningsbarheten för dessa studerande. Myndigheten anser också att utbildning till dessa yrkesroller inom yrkeshögskolan utgör ett värdefullt alternativ till utbildning inom högskola och universitet.

Med anledning inte bara av förslagen om reglering av inträdeskrav och utbildningsinnehåll utan också förslaget om godkännande av utbildningsanordnare vill myndigheten lyfta den generella aspekten om konsekvenser och risker med parallella specialförfattningar för samma typ av utbildning.

Myndigheten ställer sig positiv till ökade möjligheter för vuxna personer att yrkesväxla till ett arbete inom sjöfarten och anser att nationell yrkesutbildning fyller en viktig roll genom att skapa fler utbildningsvägar för vuxna. Det bör samtidigt noteras att rättsläget för fortsatt anslag för denna utbildningsform är oklart, vilket bör påverka regleringen och de begrepp som används.

När det gäller förslaget om utbildning till lättmatros och vaktgående maskinpersonal inom nationell yrkesutbildning bör också andra omständigheter beaktas. En fråga är vad som avses med nationell yrkesutbildning med inriktning mot sjöfart. Andra frågor handlar om hur utbildningens innehåll och inträdeskrav kan regleras inom denna utbildningsform.

Myndigheten har inga synpunkter på föreslagna ändringar i fartygs säkerhetsförordningen.

Synpunkter

Krav om högskoleutbildning ledande till fartygsbefäls- och maskinbefälsexamen klass VII (avsnitt 2.6)

Transportstyrelsen uppger att det inte finns några andra aktörer än högskolor eller universitet som anordnar utbildning för fartygsbefäl och maskinbefäl klass VII. Myndigheten för yrkeshögskolan har dock vid flera tillfällen beviljat stöd för sådan utbildning inom yrkeshögskolan. Detta blir inte längre möjligt om förslaget genomförs.

Av särskild betydelse är att myndigheten vid flera tillfällen beviljat stöd för utbildning till fartygsbefäl klass VII inre fart inom yrkeshögskolan (benämnt som Skärgårdskaptener i myndighetens beslut).¹ Det senaste beslutet fattades 2024 och omfattar tre utbildningsomgångar på vardera 2 år under perioden 2024–2028 med 32 studerandeplatser per omgång. Utbildningen innehåller perioder med lärande i arbete. Myndigheten bedömer att utbildning till fartygsbefäl och maskinbefäl klass VII inom yrkeshögskolan är ett värdefullt alternativ till grundutbildning och påbyggnadsutbildning inom högskola och universitet. Enligt myndighetens omvärldsanalys 2024 anser arbetslivet att utbildning inom yrkeshögskolan är relevant för branschen och kommer att vara fortsatt betydelsefullt framöver.²

Det finns inte stöd för återkallelse av detta beslut på grund av ändrad reglering inom Transportstyrelsens verksamhetsområde. Om förslaget införs är det därför lämpligt att senarelägga tidpunkten för tillämpningen i denna del för att inte försämra anställningsbarheten för de studerande som gått utbildning inom yrkeshögskolan.

Krav om godkänd utbildningsanordnare (avsnitt 3.1.2)

Myndigheten noterar att detta är en begränsning jämfört med utbildning inom yrkeshögskolan och nationell yrkesutbildning som får anordnas även av enskilda fysiska personer. Vad som anses med *svensk* juridisk person kan också behöva utredas.

Bemyndigande att föreskriva om inträdeskrav till utbildning för sjöpersonal (avsnitt 3.1.8)

Av framställan framgår att det redan idag förutsätts vissa förkunskapskrav ett flertal av de utbildningar som leder till behörigheter, certifikat och intyg för sjöpersonal. Myndigheten ser det därför som positivt ur ett rättssäkerhetsperspektiv att ett föreskriftsmandat införs.

Myndigheten påpekar dock att det inom nationell yrkesutbildning saknas möjlighet att ställa särskilda förkunskapskrav eller villkor för antagning till utbildning och att motsvarande möjlighet inom yrkeshögskolan är begränsad.

Ändring av reglerna rörande gymnasial utbildning inriktad mot sjöfart (avsnitt 3.1.9)

Som anges i sammanfattningen ställer Myndigheten för yrkeshögskolan sig positiv till ökade möjligheter för vuxna personer att yrkesväxla till ett arbete inom sjöfarten.

Såvitt myndigheten erfar är det i nuläget dock oklart om det kommer beviljas ytterligare anslag till nationell yrkesutbildning enligt förordning (2024:107) om stöd för en nationell yrkesutbildning³ och om förslaget till yrkesskola senare kommer införas.⁴ Myndigheten beviljade stöd för den andra och i nuläget sista ansökningsomgången av nationell yrkesutbildning i februari 2025.

¹ MYH 2023/4188.

² MYH 2024/2380.

³ Jämför myndighetens budgetunderlag för 2026–2028 där myndigheten lyfter att det vore önskvärt med en förlängning av uppdraget att bedriva pilotverksamhet av yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå till år 2030 (MYH 2025/974).

⁴ Betänkande av Yrkesvuxutredningen - Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxen (SOU 2024:16).

Detta har betydelse för förslaget att behörighet till lättmatros och vaktgående maskinpersonal ska kunna uppnås bland annat genom nationell yrkesutbildning inriktad mot sjöfart liksom möjligheten att reducera kravet på däckstjänstgöring för behörighet till matros genom motsvarande utbildning. För att möjliggöra utbildning inom fler utbildningsformer framöver menar myndigheten att begreppet gymnasial nivå kan vara ett lämpligare begrepp.

I övrigt ger myndigheten följande kommentarer på denna del av förslaget.

Med hänsyn till gällande styrning av innehållet utifrån gymnasieskolans kurser är det oklart vad som avses med *nationell yrkesutbildning med inriktning mot sjöfart* och hur utbildningens innehåll ska regleras för att nå tillräcklig nivå.

Såvitt framgår är avsikten att sådan utbildning ska få ske även inom kommunal vuxenutbildning, även om detta inte uttryckligen anges i förslaget till 2 kap.13 § och 13a §. Det är dock av betydelse att utbildning inom nationell yrkesutbildning inte bör konkurrera med den kommunala vuxenutbildningen utan snarare vara ett komplement, i likhet med resonemangen i betänkandet Växla yrke som vuxen.⁵

Myndigheten noterar slutligen att förslaget torde innebära att utbildningen berättigar de studerande till studiestöd om utbildningen ges inom nationell yrkesutbildning.

Allmän kommentar om konsekvenser och risker med parallella specialförfattningar

Myndigheten för yrkeshögskolan har i olika sammanhang identifierat att det uppstår oklarheter och risker då parallella specialförfattningar ställer olika krav på godkännande av utbildningsanordnare, behörighetskrav för antagning till utbildningen samt innehåll i utbildningar. Då varje myndighet är begränsad till prövning av bestämmelserna inom sitt verksamhetsområde kan det uppstå situationer då en myndighet beviljar stöd för en utbildning som inte uppfyller övriga krav. Detta innebär en risk att de studerande inte är anställningsbara efter genomgången utbildning. Det kan också inträffa att en tillståndsmyndighet återkallar ett godkännande medan den andra myndigheten inte har möjlighet till återkallelse på samma grunder. Exempel på denna typ av konsekvens framgår under kommentaren till avsnitt 2.6.

Det noteras avslutningsvis att Transportstyrelsen inför framställan i maj 2024 inte förde någon dialog med MYH om möjliggörandet av nationell yrkesutbildning för behörighet till lättmatros och vaktgående maskinpersonal eller för reducering av däckstjänstgöringstiden för behörighet till matros.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören efter föredragning av jurist Ingar Werkström. I den slutliga handläggningen har enhetschef Carina Larsson deltagit.

Magnus Wallerå
Generaldirektör

⁵ A.a.